

105693

Norrmän i krig för Finland

Svar til Staffan Bruuns artikkel i Hufvudstadsbladet 24.12.1993 s. 9: "Stenar i Lappland upprör Norge".

Historien om siste verdenskrig i Norge er skrevet av dem som gjerne vil kalle seg seierherrer. Men seiret gjorde de først fra mai 1945 da de kunde stå frem, uhindret av de såkalte landssvikere, og fortelle krigshistorien slik de helst ville den skulle se ut. Det har ellers aldri vært regnet som særlig ærerikt å sparke en slagen motstander beseiret av en annen. De har best mulig glemt at de før krigen først og fremst fryktet marxismens fremmarsj. De vil nesten ikke være ved at de forsøkte å støtte broderfolket Finland under Vinterkrigen. De ser med frykt på en finsk anerkjennelse av norske frivillige i Fortsettelseskrigen. Frenetisk hakker de på at frontkjemperne meldte seg frivillig til tysk krigstjeneste, for Adolf Hitler og nasjonalsosialismen, i tyske uniformer. Ja, til og med avla de ed til Hitler. Deres fantasi og kreativitet er utrolig og ustoppelig når det gjelder å finne årsaker og begrunnelser for alle de holdninger og gjerninger de ønsker å dømme de frivillige for.

Norge tapte krigen 9. 4. — 10. 6. 1940. Arbeiderpartiregjeringen var riddere av det brukne gevær, marxistenes merke. Før krigen kunne nordmenn spytte på sine offiserer på åpen gate uten å bli tiltalt eller straffet.

Armeen måtte lagre deler av våpen og utstyr på ulike steder av frykt for opprør og sabotasje. Tjenestetid for soldater på helt ned til 32 dager, og minimale forsvarsbudsjetter, fordi krig blev sett på som en borgerligkonservativ øvelse som kun tjente til undertrykkelse av samfundets svake og det såkalte arbeidende folk. Ikke underlig at nasjonalsinnede, forsvarsvennlige nordmenn så med beundring på det finske folks heltemodige innsats hvor de med fasthet og vilje til forsvar av fosterlandet stod imot Europas største krigsmakt.

Den påtvungne freden etter Vinterkrigen sved ikke bare i finnes sinn. Vi hadde dårlig samvittighet fordi vi ikke hadde gjort nok for broderfolket.

Sommeren 1940 hadde politikere og de ledende i Norge nesten gitt opp. De trodde

først på tysk seier, og samarbeidet med okkupanten så godt de kunne. Motstanden kom senere, særlig etter Stalingrad. Da var det tyske nederlaget i sikte. Langt de fleste norske frivillige meldte seg for å kjempe på finsk side. Etter rikskommissær Tervovens erklæring i slutten av juni 1941 hvor han gav nordmennene tillatelse til dannelsen av Den Norske Legion, samlet oppropene en mengde frivillige, bl.a. mellom 300 og 400 offiserer.

Tanken om dannelsen av en ny norsk hær med etterfølgende innsats på finsk side, førte til kraftig tilslutning. 4. juli 1941 var Universitetsplassen i Oslo prydet med finske og norske flagg og det blev holdt taler av den finske generalkonsul Hellström og Quisling.

Samarbeidsvansker og press fra tysk side etter at de fleste var innrullert, resulterte i endringer som førte til frafall blant de frivillige. Utdannelsen måtte skje i tysk regi, etterhvert i tyske uniformer og delvis under tysk befall. Eden som til sist blev avlagt, etter lange protester fra norsk side, blev begrenset til å gjelde kampen mot bolsjevismen og Hitler som øverste krigsherre.

Både offiserer og menige gjorde det som var mulig for å kjempe i norsk uniform og i Finland. Da de ikke nådde frem med dette, var det viktigere for dem å få delta for Finland enn hvilken uniform de blev tvunget til å delta i.

Etter nye protester fordi vi ikke kom til Finland, havnet Den Norske Legion i Ingermannland foran Leningrad, det nærmeste vi den gang kunne komme. Senere ble ett skikompani, 2 politikompanier og tilslutt Skiljegerbataljonen opprettet og underlagt SS-div "Nord" på Louhifronten øst for Kuusamo. De fleste norske frivillige forsøkte best mulig å komme til Finland. Det var der deres hjerte var. Der mente de også å forsvare sitt eget land mot Stalin og Sovjetmakten.

Ca 15 000 nordmenn meldte seg til kamp mot bolsjevismen, ca halvparten blev godkjent, mens ca 6 000 kom i aktiv innsats ved fronten.

Ca 950 falt, derav 196 nord for Kiestinki, de fleste andre i Ingermannland og ved Narva. Mange falt også i SS-div. Wiking som frontkamerater av den frivillige finske SS-batal-

jon. 400 døde av større skader og i fangenskap de første 5 år etter krigen. Ca 4 000 var mer eller mindre såret, ofte flere ganger.

Fasismen og nazismen var folkerettslig, juridisk legitime statsformer (foreteelser) på linje med den britiske imperialismen og det kommunistiske diktatur i Sovjetsamveldet. Frem til 1940 hadde Italia og Tyskland vært anerkjente handelspartnere, og en utstrakt kulturell forbindelse som omfattet kunst, utdanning, forskning etc. hadde kontinuerlig funnet sted på alle plan. Turisttrafikken mellom landene var stor og uhindret.

10. juni 1940 kapitulerte de norske styrkene betingelsesløst. "Nasjonal Samling" var hele tiden et godkjent politisk parti. Internasjonal rett gav full tillatelse til deltakelse som frivillig fordi Norge som stat hverken ved Quisling eller ved Londonregjeringen var alliert med andre land under krigen. Selv om de allierte skulle ønsket det, hadde Londonregjeringen hverken juridisk eller fysisk mulighet til å inngå i allianse. Statsministeren har senere bekreftet at de fant dette hensiktsløst.

Hva Quisling angikk, oppnådde han aldri noen fredsavtale med Tyskland, noe som var første betingelse for en allianse. Den såkalte "Landssvik-anordningen" som ble vedtatt av den landflyktige Londonregjeringen i november 1944, dømte oss alle allikevel med tilbakevirkende kraft. Summariske rettsaker blev gjennomført hvor neppe en eneste blev hørt om egne motiver og meninger. Kanskje en nødvendig dekkoperasjon for politikere og andre forsvarsfiender som selv var skyld i landets nedverdiggende stilling gjennom fem lange krigsår.

Dømt blev på samme måte også norske frivillige fra Vinterkrigen hvis de senere også hadde deltatt i Fortsettelseskrigen.

Det hører med til historien at nesten alle frontkjemper som var gamle nok i 1940, deltok i krigen i Norge mot tyskerne fra 9. april. Prosentvis langt flere enn tilsvarende deltakelse fra den øvrige befolkning. De gjorde seg også fordelaktig be-

merket, uten at dette på noen måte er kommet tilsyne i etterkrigstidens historieskriving.

Når det i Staffan Bruuns artikkel hevdes at initiativtakeren til minnesmerket i Lappland gjorde en mindre bra figur våren 1940 ved Gratangen i Norge, må dette regnes med til den vanlige etterkrigshets som er blitt oss til del. Dette skjer fremdeles etter modellen: "Skyt på dem som ikke kan ta igjen."

Våre offisielle representanter overfor de finske myndigheter er idag de falnes pårørende.

I Norge har vi i flere år hatt ett minnesmerke eller stedfortredende gravplass. Denne blev høsten 1993 grovt skjendet av ungenommunistene. Anmeldelse har ikke ført til arrestasjoner. Ellers har russiske myndigheter sagt seg villige til å samarbeide om et minnesmerke for norske falne i russisk jord.

De oppgitte tall fra motstandsbevegelsen i Bruuns artikkel synes å være urealistiske. De inneholder sannsynligvis også andre kategorier, bl.a. av vanlige flyktninger, f.eks. til Sverige. Konsentrasjonsleirfangene omfattet ikke bare politiske fanger, men også skyldige i kriminelle handlinger overfor tyske myndigheter.

Disse forhold var lite eller ikke kjent blandt de frivillige soldatene som forståelig nok var opptatt med andre oppgaver.

Den pressesensur som gjaldt i Norge under okkupasjonen, har sin parallell i alle okkuperte land. Var det pressesensur i okkupasjonstiden, har den ikke vært stort bedre i Norge etter krigen. Innlegg med avvikende oppfatninger blir fremdeles nektet inntatt i de fleste av landets aviser uavhengig av hvem som skriver dem.

Nærmere 90 000 meningsfeller blev tiltalt etter krigen og et flertall dømt. De blev fratatt formuer, eiendom, stillinger og utdanning. Barn og andre pårørende blev trakassert og jaget ut av sine hjem.

De fleste oppfatter dommene som livsvarige.

Arnfinn Vik
Stavern, Norge

HUFVUDSTADSBLADET

★ Lösnr mk 8,00

★ Nr 83

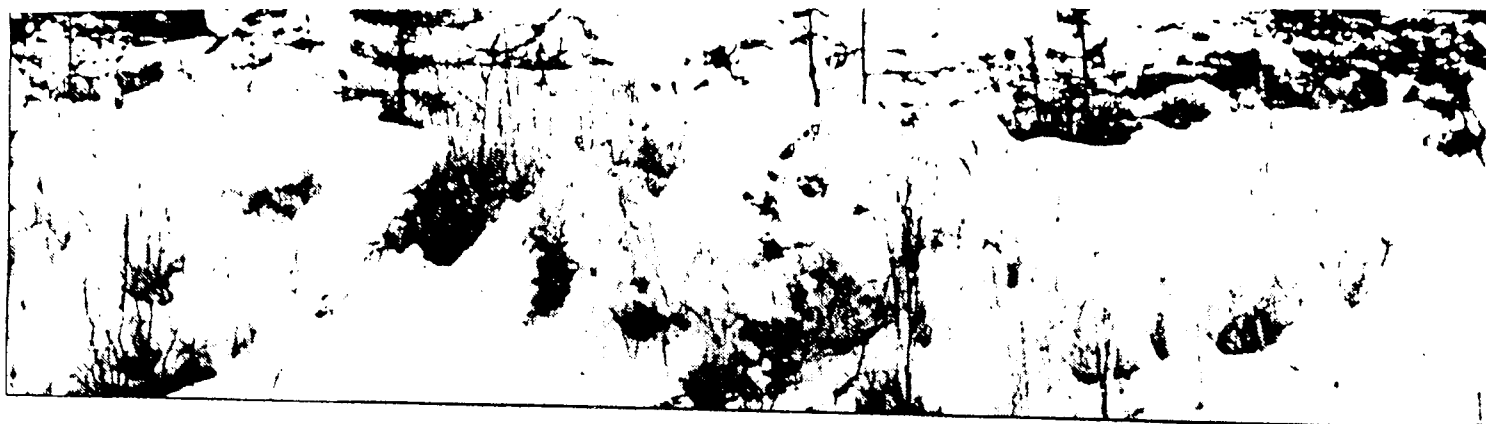
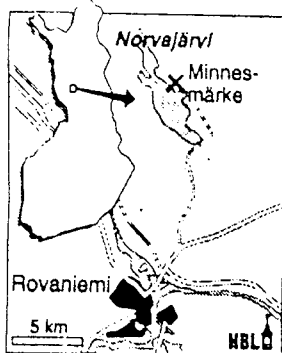
001362-4-11

Grundat 1864

Vecka 12 Lördagen den 26 mars 1994

BREV TILL HBL

E. L. O.

Lapin Kans/Matti Aho

24/12-93

HUVUDSTAD BLADET

Stenar i Lappland upprör Norge

■ Några stora stenbumlingar står radade på varandra vid Norvajärvs strand 20 kilometer utanför Rovaniemi. En häftig debatt om stenarna har rasat de senaste veckorna – i Norge.

Stenarna är ett minnesmärke över de 196 normmän som stupade i Finland under fortsättningskriget. Minnesmärket har rests av en sammanslutning som kallar sig "Norske krigsveteraner i Finland". Monumentet över normmännen står en liten bit från minnesmärket över de stupade tyskarna.

Veteranerna protesterar

Det är framför allt veteraner från den norska motståndsrörelsen som skarpt har motsatt sig monumentet i Lappland. Man betraktar de 196 stupade som landsförrädare som inte bara samarbetade med en okkuperingsmakt utan också iklädde sig tyska uniformer och svor Hitler evig trohet.

– Det rör sig om 196 soldater som hade dömts för landsförrä-

deri om de inte hade stupat. De anmälde sig frivilligt till tyska Wehrmacht och kämpade under tyskt kommando. Faran är stor att dessa landsförrädare blandas ihop med de norska frivilliga som åren 1939-40 kämpade för Finland i vinterkriget. Dessa kom senare att kämpa också mot tyskarna i Norge, säger Leif Schanche som är veteran från motståndsrörelsen.

Det omstridda monumentet har rests med tillstånd av forststyrelsen som äger marken. I ett skede avlogs normmännens anhöllan. Men senare beslöt man godkänna den.

Varför hindra just normmännen?

– Vi har accepterat att tyskar, ryssar, skogsgardister och andra som fallit för sin övertygelse fått resa monument över sina stupade. Varför skulle vi hindra just normmännen, frågar Matti Multamäki på forststyrelsen.

Enligt honom gav UM grönt ljus för monumentet. Byggnadsinspektör Eero Tulppo i

Rovaniemi landskommun berättar att monumentet står klart.

– Det enda som fattas är stenplattan med inskriptionen, säger Tulppo. Han har inte hört om att de norska initiativtagarna skulle inviga monumentet på något sätt.

– Måne de inte är nöjda när det står där. Till sommaren kan man däremot säkert räkna med norska besökare.

Talmannen ingrep

I Norge har monumentet debatterats ivrigt i TV och på tidningarnas insändarsidor. Stortingets talman Jo Benkow har väddjat till finländska myndigheter att stoppa monumentet.

Representanter för den norska motståndsrörelsen har beskyllt mannen som tog initiativet till monumentet för att ha lett avrättningar av norska motståndsmän.

– En sådan avrättning skedde så sent som den 9 februari år 1945 då det stod klart för envar att tyskarna hade förlorat kriget. Till alla dessa eldsjälur för ett monument på finsk jord har

jag ett råd. Ingen nekar er att sörja fallna kamrater. Men gör det i stillhet hemma.

Så skriver Einar Bruu i Aftenposten. Han är gammal motståndsmän. Aftenposten ger i en stor artikel bakgrunden till initiativtagaren till monumentet, utan att nämna hans namn:

"Mannen var gruppechef i Gratangen i april 1940 då tyskarna överföll Norge. Men han skar av sig sina officersstjärnor, lade ner sitt vapen, lämnade sina soldater utan förvarning och gick över på tysk sida. Han tjänade tyskarna i Lappland och i slutet av kriget ledde han de sist avrättningarna av oskyldiga norska fångar på Akershus fästning våren 1945. Om mannen hade stupat i Finland skulle han höra till dem som hyllas med monument."

Sökte sig till SS

Olav Trygve Storvik poängterar i en artikel att de norska soldaterna aldrig anmälde sig som frivilliga för att kämpa för Finland.

"De anmälde sig för tysk krigstjänst, de iklädde sig tyska uniformer, de stod under tyskt kommando. Om de hade anmält sig till finska avdelningar och stått under finländskt kommando hade saken varit en annan. Men de gjorde inte det, de sökte sig i stället till SS, nazisternas fruktade stormtrupper.

Att de hamnade i Finland var en tillfällighet. De stod under militärt kommando och var tvungna att kämpa där tyskarna beslöt att de skulle kämpa. I dag säger de att de kämpade mot bolsjevismen. Man ska inte glömma att de inte bara kämpade emot, utan också för nånting, nämligen fascismen."

Överlöjtnant Erling Lund vill inte stoppa monumentet, men ställer krav på texten i inskriptionen.

– Jag protesterar mot planerna på texten "Till minnet av norska krigsveteraner i Finland". Det skulle också beröra de norska frivilliga som deltog i vinterkriget. Jag förutsätter att finländska myndigheter inte godkänner en text som kan ge upphov till sammanblandning och missförstånd.

På norska utrikesministeriet anser man monumentet vara en privat affär och kommer inte att agera.

Första monumentet

De upprörda norska känslor beror på att de frivilliga som kämpade för Tyskland aldrig har fått resa ett monument över sig på norsk jord. Monumentet i Finland blir deras första.

Norge var i fem år okkuperat av Tyskland. Som mest fanns det 400 000 tyska soldater i Norge. 40 000 normmän skickades till koncentrationsläger. 1 500 av dem dog. 500 aktivister i motståndsrörelsen avrättades av tyskarna.

50 000 normmän flydde ur landet och anmälde sig som frivilliga i olika länder som bekämpade nazisterna. 5 000 normmän kämpade för tyskarna.

Efter kriget dömdes 20 000 norska medborgare till fängelse för samarbete med ockupanterna. 30 normmän dömdes till döden. Iksom 15 tyskar.

Staffan Bruun